



Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union



Erasmus+ project
European Standards for Peer Support Workers
in Mental Health

Οδηγός

για την εθνική εφαρμογή της εκπαίδευσης και κατάρτισης
των Ειδικών Υποστήριξης Ομοτίμων στην Ελλάδα
στα επίπεδα 4 και 5
του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (EQF)



Attribution-NonCommercial-ShareAlike
CC BY-NC-SA

This license lets others remix, adapt, and build upon your work non-commercially, as long as they credit you and license their new creations under the identical terms.

Συντονιστής Έργου

Grone Bildungszentrum für
Gesundheitsund Sozialberufe gGmbH

Anna Block
Tel.: 0049 (0) 4165 80370
Mail: a.block@grone.de
www.grone.de

Εκπονήθηκε από:

Εταιρία Κοινωνικής Ψυχιατρικής
Π.Σακελλαρόπουλος

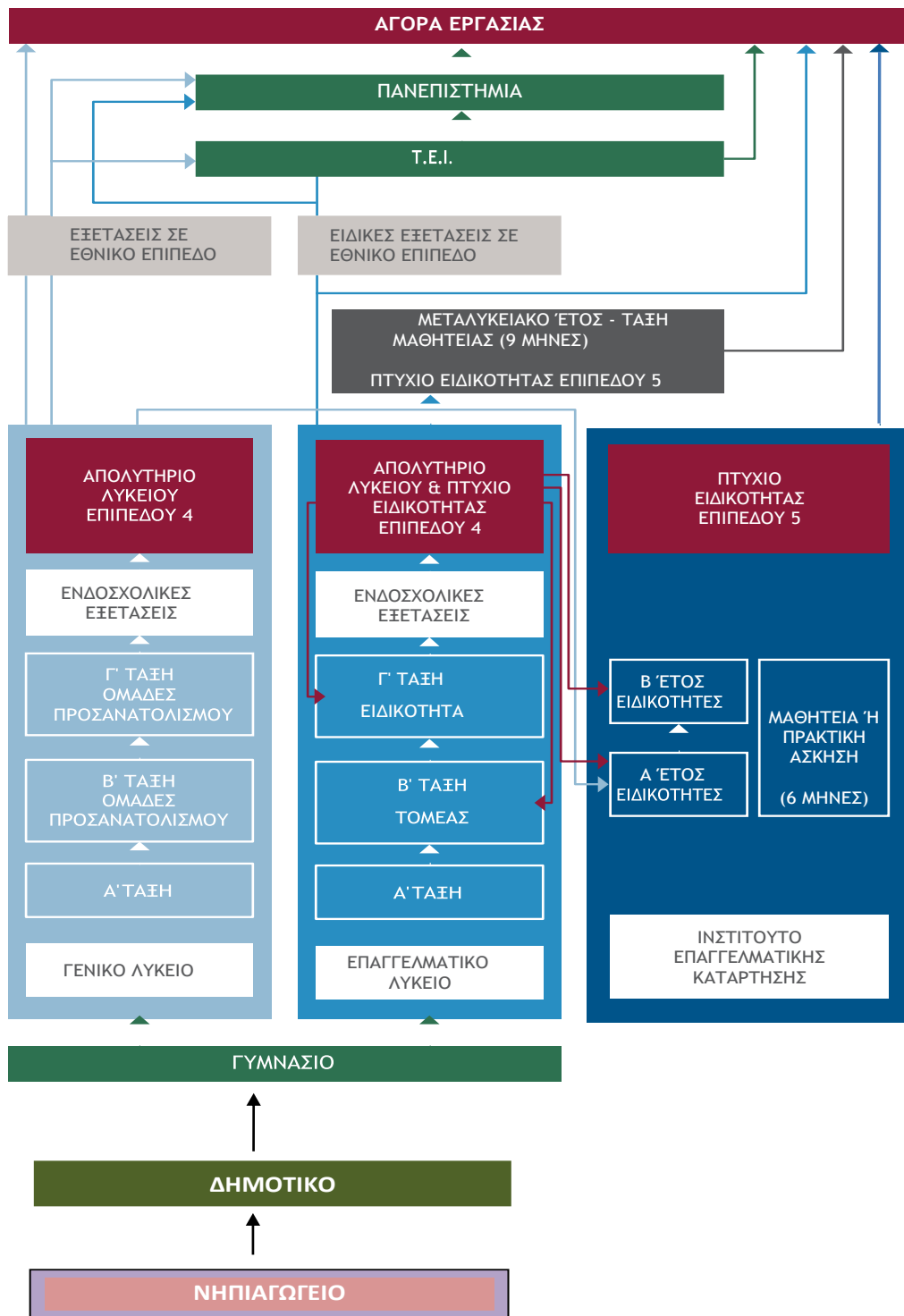
Ελλάδα
www.ekpse.gr

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Περιεχόμενα

- 1. Η περιγραφή του Εκπαιδευτικού Συστήματος στην Ελλάδα 3**
- 2. Προτάσεις για μια εθνική στρατηγική στα επίπεδα 4 και 5 του EQF για την
εκπαίδευση και κατάρτιση των Ειδικών Υποστήριξης Ομοτίμων στη φροντίδα
ψυχικής υγείας
..... 12**

1. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα



Εισαγωγή

Η παιδεία στην Ελλάδα προστατεύεται από το Σύνταγμα της χώρας. Ειδικότερα στο άρθρο 16. παρ.2 αναφέρεται ότι «η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες». Σύμφωνα με το περιεχόμενο των επόμενων παρ. 3 και 4, η υποχρεωτική εκπαίδευση ορίζεται στα 9 χρόνια και όλοι οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες της από τα κρατικά εκπαιδευτήρια της χώρας. Επιπλέον, προβλέπεται η ενίσχυση από το κράτος προς τους σπουδαστές που διακρίνονται καθώς και σε αυτούς που έχουν ανάγκη από βοήθεια ή ειδική προστασία ανάλογα με τις ικανότητές τους.

Αναφορικά με την επαγγελματική εκπαίδευση, ορίζεται ότι αυτή «παρέχεται από το Κράτος και με σχολές ανώτερης βαθμίδας για χρονικό διάστημα όχι μεγαλύτερο από τρία χρόνια, όπως προβλέπεται ειδικότερα από το νόμο, που ορίζει και τα επαγγελματικά δικαιώματα όσων αποφοιτούν από τις σχολές αυτές» (άρθρο 16. παρ.7). Στην επόμενη παράγραφο αναφέρεται ότι για την ίδρυση και λειτουργία εκπαιδευτηρίων που δεν ανήκουν στο κράτος απαιτείται άδεια σύμφωνα με συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις, που ορίζονται από τον νόμο. Αντιστοίχως, με νόμο ορίζεται η εποπτεία τους και η υπηρεσιακή κατάσταση του διδακτικού προσωπικού τους.

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

A. Η ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αποτελείται από:

- Διετή φοίτηση των νηπίων στο Νηπιαγωγείο
- Εξαετή φοίτηση των μαθητών στο Δημοτικό σχολείο
- Τριετή φοίτηση των μαθητών στο Γυμνάσιο.

Σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα όποιος έχει την επιμέλεια ανήλικου μαθητή και παραλείπει την εγγραφή ή την εποπτεία του σε ό,τι αφορά τη φοίτησή του τιμωρείται.

B. ΤΟ ΤΥΠΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Περιλαμβάνει 3 βαθμίδες εκπαίδευσης:

1. Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση
2. Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

3. Τριτοβάθμια / Ανώτατη Εκπαίδευση

Αναλυτικά:

B.1. Η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση αποτελείται από:

- τη διετή φοίτηση στο Νηπιαγωγείο από την ηλικία των 4 ετών
- την εξαετή φοίτηση στο Δημοτικό σχολείο

Σε αυτή τη βαθμίδα λειτουργούν επίσης Ενιαίου Τύπου Ολοήμερα Νηπιαγωγεία καθώς και Ενιαίου Τύπου Ολοήμερα Δημοτικά σχολεία. Τα σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορεί να είναι δημόσια ή ιδιωτικά.

B.2. Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση περιλαμβάνει δύο κύκλους σπουδών:

- Ο πρώτος κύκλος είναι υποχρεωτικός και αντιστοιχεί στο Γυμνάσιο τριετούς φοίτησης, ημερήσιο ή εσπερινό.
- Ο δεύτερος κύκλος είναι προαιρετικός και αντιστοιχεί στο Λύκειο τριετούς φοίτησης και συγκεκριμένα σε Γενικό Λύκειο (Γ.Ε.Λ.) ή σε Επαγγελματικό Λύκειο (ΕΠΑ.Λ.), ημερήσιο ή εσπερινό.

Τα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μπορεί να είναι δημόσια ή ιδιωτικά.

Επίσης, στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση εντάσσονται:

- Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (Σ.Δ.Ε.), που απευθύνονται σε άτομα ηλικίας 18 ετών και άνω, τα οποία δεν έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εννιάχρονη εκπαίδευση. Πρόκειται για δημόσια σχολεία διετούς φοίτησης.
- Η Μεταγυμνασιακή επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση επιπέδου 3 (σύμφωνα με το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων κατ' αντιστοιχία με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων [EQF]), η οποία παρέχεται από:
 - τις Επαγγελματικές Σχολές Κατάρτισης (Ε.Σ.Κ.) και
 - τις Επαγγελματικές Σχολές Μαθητείας (ΕΠΑ.Σ.) του Οργανισμού Απασχόλησης Ανθρώπινου Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.).

Η φοίτηση είναι διετής, ημερήσια ή εσπερινή. Οι Ε.Σ.Κ. είναι δημόσιες ή ιδιωτικές, ενώ οι ΕΠΑ.Σ. μόνο δημόσιες.

- Η Μεταδευτεροβάθμια επαγγελματική κατάρτιση επιπέδου 5 (σύμφωνα με το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων κατ' αντιστοιχία με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων [EQF]), η οποία παρέχεται από:
 - τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) και
 - το Μεταλυκειακό Έτος - Τάξη Μαθητείας.

Τα Ι.Ε.Κ. παρέχουν αρχική επαγγελματική κατάρτιση σε απόφοιτους της μη υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η διάρκεια της εκπαίδευσης ποικίλει

αναλόγως του βασικού τίτλου σπουδών. Τα Ι.Ε.Κ. είναι δημόσια ή ιδιωτικά και οδηγούν τους αποφοίτους τους μέσω καθορισμένης διαδικασίας στην απόκτηση πιστοποιητικών σπουδών αναγνωρισμένων σε εθνικό επίπεδο.

Αντιστοίχως, το Μεταλυκειακό Έτος - Τάξη Μαθητείας παρέχει υπηρεσίες αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης σε κατόχους απολυτηρίου και πτυχίου του δευτεροβάθμιου κύκλου σπουδών του ΕΠΑ.Λ.. Το πρόγραμμα αυτό διαρκεί 11 μήνες.

Προκειμένου να κατανοηθεί το πλαίσιο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα, παρουσιάζεται συνοπτικά το Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ε.Σ.Ε.Ε.Κ.), που έχει καθιερωθεί με τον Νόμο 4763/2020. Σκοπός του Ε.Σ.Ε.Ε.Κ. είναι ο επανασχεδιασμός του ρυθμιστικού πλαισίου και των μορφών εισροών και εκροών της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, προκειμένου α. να βελτιωθούν οι γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού και β. να προσαρμοστεί και να ανταποκριθεί η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στις διαρκώς μεταβαλλόμενες ανάγκες της κοινωνίας και της αγοράς εργασίας, λαμβάνοντας υπόψη και το διεθνοποιημένο περιβάλλον της απασχόλησης, έτσι ώστε να αποτελέσει μια συνειδητή εναλλακτική εκπαιδευτική επιλογή για τον πληθυσμό της χώρας. Το Ε.Σ.Ε.Ε.Κ. αναπτύσσεται σε τρία (3) επίπεδα του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων κατ' αντιστοιχία με εκείνα του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (EQF). Συγκεκριμένα αναπτύσσεται:

α. στο επίπεδο 3, όπου εντάσσονται οι Επαγγελματικές Σχολές Κατάρτισης (Ε.Σ.Κ.) και οι Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ.) Μαθητείας του Ο.Α.Ε.Δ.,

β. στο επίπεδο 4, όπου εντάσσονται τα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.) και τα Λύκεια των Ενιαίων Ειδικών Επαγγελματικών Γυμνασίων-Λυκείων (ΕΝ.Ε.Ε.ΓΥ-Λ.) και

γ. στο επίπεδο 5, όπου εντάσσονται τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) και το Μεταλυκειακό Έτος - Τάξη Μαθητείας των ΕΠΑ.Λ..

B.3. Η Τριτοβάθμια/ Ανώτατη Εκπαίδευση περιλαμβάνει:

- τον Πανεπιστημιακό Τομέα (Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα – Α.Ε.Ι.), όπου εντάσσονται τα Πανεπιστήμια, τα Πολυτεχνεία και η Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών και
- τον Τεχνολογικό Τομέα, όπου εντάσσονται τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι.) και η Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.).

Και οι δύο τομείς είναι μόνο δημόσιοι. Από το 2019 όλα τα Τ.Ε.Ι. έχουν ενταχθεί σε πανεπιστημιακά ιδρύματα της χώρας, τροποποιώντας τα προγράμματα σπουδών τους (εξαιρείται η Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.).

Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής

Στις παραπάνω κατηγορίες Β.1. και Β.2. εντάσσονται και οι Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής. Πρόκειται για το σύνολο των παρεχόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών σε μαθητές με αναπηρία και διαπιστωμένες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Το είδος και ο βαθμός των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών προσδιορίζουν τη μορφή, τον τύπο και την κατηγορία αυτών των σχολικών μονάδων. Εντάσσονται στην υποχρεωτική ενιαία δημόσια και δωρεάν εκπαίδευση και λειτουργούν ως αναπόσπαστο τμήμα της. Το κράτος υποχρεούται να παρέχει Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση (Ε.Α.Ε.) σε σχολεία Προσχολικής, Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και αποκλειστικός φορέας είναι το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Ευρύτερα και πέρα από την υποχρεωτική εκπαίδευση, η Ε.Α.Ε. συνδέεται με όλες τις βαθμίδες της τυπικής εκπαίδευσης καθώς και με την άτυπη και δια βίου εκπαίδευση, επιδιώκοντας να αναπτύξει την προσωπικότητα κάθε ατόμου και να το καταστήσει κατά το δυνατόν ικανό για αυτόνομη συμμετοχή στην οικογενειακή, επαγγελματική, κοινωνική και πολιτισμική ζωή.

Ειδικά για την δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση που παρέχεται στους μαθητές με αναπηρία και διαπιστωμένες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, προβλέπονται τα εξής:

- Ειδικά επαγγελματικά γυμνάσια, στα οποία εγγράφονται απόφοιτοι δημοτικού σχολείου γενικής ή ειδικής εκπαίδευσης και στα οποία η φοίτηση διαρκεί πέντε έτη. Στα γυμνάσια αυτά εφαρμόζεται πρόγραμμα για την ολοκλήρωση της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης και την παροχή επαγγελματικής εκπαίδευσης.
- Ειδικά επαγγελματικά λύκεια, στα οποία εγγράφονται απόφοιτοι του επαγγελματικού γυμνασίου και των ειδικών και γενικών γυμνασίων και λυκείων. Στα λύκεια αυτά η φοίτηση διαρκεί τέσσερα έτη.
- Ειδική επαγγελματική σχολή, στην οποία εγγράφονται απόφοιτοι επαγγελματικού γυμνασίου και ειδικού γυμνασίου και στην οποία η φοίτηση διαρκεί τέσσερα έτη.
- Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ε.Ε.Ε.Ε.Κ.), στα οποία η φοίτηση διαρκεί από πέντε μέχρι οκτώ χρόνια. Σε αυτά εγγράφονται απόφοιτοι δημοτικών σχολείων γενικής ή ειδικής εκπαίδευσης, ύστερα από πρόταση των διαγνωστικών υπηρεσιών, καλύπτοντας την υποχρεωτικότητα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η πρώτη εγγραφή στα Ε.Ε.Ε.Ε.Κ. μπορεί να γίνει μέχρι και 16ο έτος της ηλικίας. Τα εργαστήρια αυτά υπάγονται στη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση.

Στο πρόγραμμα Ε.Α.Ε. των γυμνασίων και λυκείων εφαρμόζονται ειδικά προσαρμοσμένα και εξατομικευμένα υποστηρικτικά εκπαιδευτικά προγράμματα και υπάρχει δυνατότητα να περιλαμβάνονται και μαθήματα τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η φοίτηση μπορεί να παραταθεί και πέρα από το 23ο έτος της ηλικίας.

Γ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η έννοια της γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων περιλαμβάνει όλες τις οργανωμένες μαθησιακές δραστηριότητες (τυπικές και μη τυπικές) που απευθύνονται σε ενήλικες και επιδιώκουν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους, να αναπτύξουν τις δεξιότητες και την προσωπικότητά τους, να

τους καταστήσουν ενεργούς πολίτες. Επομένως, η εκπαίδευση ενηλίκων διακρίνεται σε τυπική και άτυπη.

Η γενική εκπαίδευση ενηλίκων έχει υιοθετηθεί από μεγάλο αριθμό εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που επιδοτούνται πλήρως ή εν μέρει από το κράτος. Η δημόσια εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων παρέχεται δωρεάν και είναι προσβάσιμη σε όλους. Στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων έχει συσταθεί ειδική Γραμματεία (Γενική Γραμματεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης, Δια Βίου Μάθησης και Νεολαίας) για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση Ενηλίκων. Επίσης το Υπουργείο εποπτεύει θεσμικούς φορείς με ουσιαστικό ρόλο στη διαμόρφωση και την εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής σε κεντρικό επίπεδο. Σε αυτούς τους φορείς περιλαμβάνονται και οι ακόλουθοι που συνδέονται ειδικά με την εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων:

Το Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης (Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ.), που στοχεύει στην υλοποίηση δράσεων, προγραμμάτων και έργων για τη Δια Βίου Μάθηση με έμφαση στους νέους και στη στήριξη της νεανικής καινοτομίας.

Ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Ε.Π.), ο οποίος αναπτύσσει και εφαρμόζει ολοκληρωμένο εθνικό σύστημα πιστοποίησης της μη τυπικής εκπαίδευσης (αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης και γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων) και παρέχει την επιστημονική υποστήριξη των υπηρεσιών του Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Συμβουλευτικής στην Ελλάδα.

Γ.1. Γενική τυπική εκπαίδευση ενηλίκων

Παρέχεται σε:

- **Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (Σ.Δ.Ε.)** (βλ. και παραπάνω σε Β.2.) για ενήλικες που δεν έχουν ολοκληρώσει την εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση. Με αυτόν τον θεσμό παρέχεται η δυνατότητα απόκτησης τίτλου σπουδών, ισότιμου με απολυτήριο Γυμνασίου, μέσα από εκπαίδευση που δίνει έμφαση στην απόκτηση βασικών προσόντων και στην ανάπτυξη προσωπικών δεξιοτήτων. Σε όλη τη χώρα λειτουργούν 66 Σ.Δ.Ε. και 22 Τμήματα-Παραρτήματα αυτών. Επιπλέον 12 Σ.Δ.Ε. λειτουργούν μέσα σε σωφρονιστικά ιδρύματα της χώρας.
- **Γενικά Λύκεια (Γ.Ε.Λ.) εσπερινά** (βλ. σε Β.2.)
- **Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.) εσπερινά** (βλ. σε Β.2.)
- **Επαγγελματικές Σχολές Κατάρτισης (Ε.Σ.Κ.)** (βλ. σε Β.2.)
- **Επαγγελματικές Σχολές Μαθητείας (ΕΠΑ.Σ.) του Ο.Α.Ε.Δ.** (βλ. σε Β.2.)
- **Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.)** (βλ. σε Β.2.) που προσφέρουν αρχική επαγγελματική κατάρτιση σε αποφοίτους τυπικής, μη υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Λειτουργούν συνολικά 126 δημόσια Ι.Ε.Κ. στο πλαίσιο του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.
- **Μεταλυκειακό Έτος - Τάξη Μαθητείας** (βλ. σε Β.2.)

- **Τριτοβάθμια/ Ανώτατη Εκπαίδευση** (βλ. σε Β.3.)

Γ.2. Γενική μη τυπική εκπαίδευση ενηλίκων

Η Ελλάδα δεν έχει μακρά παράδοση στην προσφορά μη τυπικής εκπαίδευσης σε ενήλικες. Το ενδιαφέρον γι' αυτήν τη μορφή εκπαίδευσης και η προσφορά αντίστοιχων προγραμμάτων αυξήθηκε σταδιακά μετά την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και κυρίως μετά το 2000 με την εφαρμογή νέων πολιτικών και πρωτοβουλιών για τη δια βίου μάθηση.

Αυτή η μορφή εκπαίδευσης και κατάρτισης παρέχεται δημόσια και ιδιωτικά σε οργανωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος. Οι φορείς που παρέχουν γενική μη τυπική εκπαίδευση ενηλίκων διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

- **Κέντρα Δια Βίου Μάθησης (Κ.Δ.Β.Μ.)**, στο πλαίσιο των οποίων προσφέρεται συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, επανειδίκευση, αναβάθμιση δεξιοτήτων, γενική εκπαίδευση ενηλίκων, συμβουλευτική και επαγγελματικός προσανατολισμός. Το πλαίσιο ίδρυσης, αδειοδότησης και λειτουργίας τους καθορίζεται από τον Νόμο 4763/2020.
 - Στα Κ.Δ.Β.Μ. εντάσσονται και τα **Κέντρα Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης (Κ.Ε.Δι.Βι.Μ.) των Α.Ε.Ι.** (Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα/ Πανεπιστήμια). Τα Κ.Ε.Δι.Βι.Μ. αποτελούν μονάδες των παραπάνω Ιδρυμάτων, που εξασφαλίζουν τον συντονισμό και τη διεπιστημονική συνεργασία στην ανάπτυξη προγραμμάτων επιμόρφωσης, συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, κατάρτισης και εν γένει δια βίου μάθησης. Σήμερα λειτουργούν Κ.Ε.Δι.Βι.Μ. σε 22 Πανεπιστημιακά Ιδρύματα της χώρας.
- **Προγράμματα Δια Βίου Μάθησης** προσφέρονται και από φορείς/ νομικές οντότητες οποιουδήποτε τύπου, οι οποίες λειτουργούν σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Αναγνωρίζονται ως εκπρόσωποι που παρέχουν μη τυπική εκπαίδευση σε πολίτες εγγεγραμμένους σε επίσημο μητρώο. Οι φορείς αυτοί είναι οι ακόλουθοι:
 - Φορείς κοινωνικοί, θρησκευτικοί ή πολιτιστικοί, οι οποίοι παρέχουν γενικές (τυπικές και μη τυπικές) υπηρεσίες εκπαίδευσης ενηλίκων.
 - Φορείς που παρέχουν εξειδικευμένη κατάρτιση και υπηρεσίες συμβουλευτικής ή/και επαγγελματικού προσανατολισμού, όπως τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Κ.Ε.Κ.).
 - Κέντρα Προώθησης της Απασχόλησης (Κ.Π.Α.), στον βαθμό που παρέχουν δια βίου υπηρεσίες συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού.
 - Δημόσιοι φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα που παρέχουν μη τυπική εκπαίδευση στο ανθρώπινο δυναμικό του τομέα, όπως είναι το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Κ.Δ.Δ.Α.) και άλλες επαγγελματικές

ενώσεις και επιμελητήρια, όπως το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών, Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας (Ι.Μ.Ε. – Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.).

- Φορείς που δημιουργούνται από τις τριτογενείς επαγγελματικές οργανώσεις εργαζομένων και εργοδοτών και την τριτογενή ένωση επαγγελματικών οργανώσεων των δημοσίων υπαλλήλων, όπως το Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας (Κ.ΑΝ.Ε.Π. – Γ.Σ.Ε.Ε.).
- Τα **Κολλέγια** αποτελούν ιδιωτικούς εκπαιδευτικούς φορείς μη τυπικής μεταλυκειακής εκπαίδευσης. Παρέχουν προγράμματα σπουδών για τα οποία υποχρεούνται να έχουν συνάψει συμφωνίες πιστοποίησης (validation) και δικαιόχρησης (franchising) με ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα (πανεπιστήμια) της αλλοδαπής, αναγνωρισμένα από τις αρμόδιες αρχές στη χώρα που εδρεύουν. Οι σπουδές που παρέχονται στο παραπάνω πλαίσιο οδηγούν σε πρώτο πτυχίο (bachelor) τουλάχιστον τριετούς διάρκειας σπουδών και φοίτησης ή και σε μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών (master). Για τους τίτλους σπουδών που χορηγούν τα Κολλέγια προβλέπεται η δυνατότητα αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας με τίτλους που απονέμονται στο πλαίσιο του ημεδαπού εκπαιδευτικού συστήματος ανώτατης εκπαίδευσης.

Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων – European Qualification Framework (EQF)

Επίπεδο	Τίτλος
1	ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
2	ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
3	ΠΤΥΧΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ, ΕΠΙΠΕΔΟΥ 3 (Σ.Ε.Κ.)
3	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΕΠΙΠΕΔΟΥ 1
4	ΠΤΥΧΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ (ΕΠΑ.Σ.)
4	ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
4	ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ (ΕΠΑ.Λ.)
4	ΠΤΥΧΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ ΕΠΑ.Λ.
5	ΠΤΥΧΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ, ΕΠΙΠΕΔΟΥ 5 (ΕΠΑ.Λ. - ΤΑΞΗ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ)
5	ΔΙΠΛΩΜΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ, ΕΠΙΠΕΔΟΥ 5 (Ι.Ε.Κ.)
5	ΔΙΠΛΩΜΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΕΤΑΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

5	ΔΙΠΛΩΜΑ / ΠΤΥΧΙΟ ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΣΧΟΛΩΝ
6	ΠΤΥΧΙΟ / ΔΙΠΛΩΜΑ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
7	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΔΙΠΛΩΜΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ
8	ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ ΔΙΠΛΩΜΑ

<https://www.eoppep.gr/index.php/el/qualification-certificate/national-qualification-framework>

Στη διάρκεια της μεγάλης οικονομικής κρίσης που αντιμετώπισε η Ελλάδα κατά την τελευταία δεκαετία αναδείχθηκε ο σημαντικός ρόλος που έχει η εκπαίδευση και κατάρτιση στην υποστήριξη του οικονομικού και κοινωνικού τομέα. Ειδικότερα, η Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση αποτελεί την πλέον αποδοτική παράμετρο εκπαίδευσης, διότι πέρα από την προετοιμασία των ατόμων για την εργασία παρέχοντάς τους δεξιότητες και ικανότητες, συμβάλλει παράλληλα στην προσωπική ανάπτυξη και στην αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία.

Σε αυτήν τη διαδικασία η μετάβαση των νέων από το σχολείο στην αγορά εργασίας αποτελεί ένα κεντρικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η χώρα. Η διαρκώς αυξανόμενη προσφορά γνώσης στους νέους δεν επιλύει το πρόβλημα της ανεργίας, διότι σύμφωνα με τους εργοδότες συναντώνται πολλές δυσκολίες στην αναζήτηση και εύρεση εργαζομένων με τις κατάλληλες δεξιότητες. Το ποσοστό ανεργίας των νέων το 2019 ανερχόταν σε 35,2%, ποσοστό υπερδιπλάσιο από το αντίστοιχο του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το υψηλότερο μεταξύ των κρατών μελών. Επίσης, το ποσοστό των νέων ηλικίας 20-24 ετών εκτός εκπαίδευσης, εργασίας και κατάρτισης (NEETs - Not in Education, Employment or Training) στη χώρα μας είναι 22,5%, κατατάσσοντάς την στις χώρες με το υψηλότερο ποσοστό NEETs, πολύ πιο υψηλό από το μέσο ποσοστό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην ηλικιακή ομάδα 30-34 ετών, μόλις το 21% διαθέτει τυπικό προσόν Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης δευτεροβάθμιου επιπέδου, ενώ το 42% διαθέτει πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Από το ποσοστό των σπουδαστών σε πλαίσια Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (30%) και το ποσοστό των νέων ηλικίας 20-34 ετών με πτυχίο από αυτά τα πλαίσια (18%) διαπιστώνεται ότι ένα μεγάλο ποσοστό συνεχίζει σε ανώτερες σπουδές. Η διαφορά αυτή είναι μικρότερη από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά πολύ μεγαλύτερη από τις χώρες που διαθέτουν αποτελεσματικά και επιτυχή συστήματα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, όπως η Γερμανία, η Γαλλία και η Πολωνία.

Ο ευρωπαϊκός δείκτης δεξιοτήτων (ΕΔΔ) του Cedefop παρέχει πληροφορίες σχετικά με τη συγκριτική απόδοση των εθνικών συστημάτων δεξιοτήτων στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ελλάδα σημειώνει τις χειρότερες επιδόσεις στον τομέα της αντιστοίχισης δεξιοτήτων (9%). Σε αυτόν τον τομέα, σε έρευνα του Συλλόγων Ελλήνων Βιομηχάνων διαπιστώνεται ότι το 42,6% των επιχειρήσεων δυσκολεύεται να καλύψει κενές θέσεις εργασίας μεσαίου επιπέδου εξαιτίας κυρίως της έλλειψης των κατάλληλων δεξιοτήτων και της απαιτούμενης εργασιακής εμπειρίας. Σχετικά με την κοινωνική αποδοχή της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, σε έρευνα αγοράς του Cedefop (VET opinion survey, 2017) για την εικόνα της ανώτερης δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης

καταγράφεται ότι η ελκυστικότητα της είναι θετική σε ποσοστό 69% και αρνητική σε ποσοστό 29%, ποσοστά κοντινά στο μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2. Προτάσεις για μια εθνική στρατηγική στο επίπεδο 4 και 5 του EQF για την εκπαίδευση και κατάρτιση των Ειδικών Υποστήριξης Ομοτίμων στη Φροντίδα Ψυχικής Υγείας

Εισαγωγή

Οι πρώτες προσπάθειες εφαρμογής προγραμμάτων κοινοτικής ψυχιατρικής στην Ελλάδα ξεκίνησαν στα μέσα της δεκαετίας του 1980 μετά τις εκτεταμένες αντιδράσεις για τη λειτουργία του Ψυχιατρείου της Λέρου, που προβλήθηκε από τα διεθνή μέσα μαζικής ενημέρωσης. Μέχρι τότε η λειτουργία των ψυχιατρείων είχε κυρίως ασυλικό χαρακτήρα. Με την παρέμβαση και υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ξεκίνησε η ψυχιατρική μεταρρύθμιση στη χώρα μας και προωθήθηκε η ανάπτυξη υπηρεσιών προσανατολισμένων στην κοινοτική φροντίδα (Προγράμματα Λέρου I και Λέρου II, Κανονισμός 815).

Το πιο σημαντικό ευρωπαϊκό πρόγραμμα που εφαρμόστηκε για την υποστήριξη της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης στη χώρα μας είναι το πρόγραμμα «Ψυχαργώς», που διακρίνεται σε 3 φάσεις. Κάθε φάση σηματοδοτεί και μια πρόοδο στο δύσκολο εγχείρημα της αποασυλοποίησης και της ανάπτυξης της κοινοτικής φροντίδας. Κατά την Α' φάση (1997-2001) ξεκίνησαν τα προγράμματα αποασυλοποίησης των ψυχιατρείων της χώρας, ιδρύθηκαν μονάδες ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης (δομές προστατευμένης διαβίωσης) και ψυχιατρικές κλινικές στα γενικά νοσοκομεία, αναπτύχθηκαν παιδοψυχιατρικές υπηρεσίες και δόθηκε έμφαση στην τομεοποίηση και στην πρόληψη. Η ψήφιση και εφαρμογή του Νόμου 2716/99 συνέβαλε καθοριστικά στην ανάπτυξη τομεοποιημένων υπηρεσιών ψυχικής υγείας, καθώς στις διατάξεις του προβλέπεται η εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου δικτύου υπηρεσιών ψυχικής υγείας, ορίζονται οι μονάδες και τα προγράμματα που το απαρτίζουν και περιγράφεται η λειτουργία τους. Με το άρθρο 12 καθορίζεται η ίδρυση και λειτουργία των Κοινωνικών Συνεταιρισμών Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.), ως προοπτική εργασία για τους χρήστες υπηρεσιών ψυχικής υγείας. Η Β' φάση (2001-2010) χαρακτηρίζεται από τη μαζική μετάβαση ψυχιατρικών ασθενών στην κοινότητα μέσα από προγράμματα επανένταξης που ανέλαβαν και υλοποίησαν κυρίως Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.). Μια από τις προτεραιότητες της Γ' φάσης (2011-2020) αφορά στην προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχικές διαταραχές καθώς και στην προώθηση της αυτο-εκπροσώπησης των χρηστών υπηρεσιών ψυχικής υγείας και των οικογενειών τους. Σε αυτήν την περίοδο δίνεται έμφαση στην οργάνωση συλλογικοτήτων σε πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια όργανα. Σημαντική εξέλιξη αποτελεί η ένταξη της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Συλλόγων Οικογενειών για την Ψυχική Υγεία (Π.Ο.Σ.Ο.Ψ.Υ.) στην Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.).

A. Η τρέχουσα κατάσταση στην Ελλάδα

Η Ελλάδα βρίσκεται σε μια μεταβατική φάση στην υποστήριξη των ατόμων που λαμβάνουν υπηρεσίες ψυχικής υγείας. Πέρα από τον προσανατολισμό στην κοινοτική φροντίδα, το ενδιαφέρον μεγάλου μέρους επαγγελματιών και φορέων ψυχικής υγείας μεταφέρεται σε νέα μοντέλα κατανόησης της ψυχικής υγείας και ασθένειας και σε νέες προσεγγίσεις στο κλινικό και αποκαταστασιακό έργο. Σταδιακά διαμορφώνεται ένας διαφορετικός τρόπος εργασίας, που

απομακρύνεται από το βιοϊατρικό μοντέλο, ενσωματώνοντας καλές πρακτικές ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης και κοινωνικής ενσωμάτωσης που εφαρμόζονται διεθνώς. Στην τελευταία δεκαετία μεγάλο ενδιαφέρον συγκεντρώνει η έννοια της ανάρρωσης στην ψυχική υγεία (μοντέλο recovery).

Η αντίληψη της φροντίδας και υποστήριξης του χρήστη μας υπηρεσίας ψυχικής υγείας μέσα από το εννοιολογικό πλαίσιο του μοντέλου recovery, όπως έχει εφαρμοστεί κατά τις τελευταίες δεκαετίες σε χώρες του εξωτερικού, έχει αναδείξει έναν νέο επαγγελματικό ρόλο, που αξιοποιεί την προσωπική εμπειρία ψυχικών δυσκολιών και ανάρρωσης, ώστε να δημιουργηθεί ο απαιτούμενος «χώρος» και για την ανάρρωση άλλων. Με αφετηρία τον στοχασμό του ατόμου πάνω στη δική του εμπειρία, την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ ομοτίμων και τη μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας, το άτομο οδηγείται σταδιακά στην απόκτηση σημαντικών γνώσεων για την υποστήριξη ομοτίμων. Στη συνέχεια απαιτείται ειδική εκπαίδευση για την απόκτηση και βελτίωση εκείνων των δεξιοτήτων που θα του επιτρέψουν να μεταδώσει αποτελεσματικά τη βιωματική του γνώση. Σε αυτήν τη φάση έχει αναπτυχθεί ως επαγγελματίας και μπορεί να αξιοποιηθεί σε διάφορες θέσεις μέσα σε οργανισμούς.

Για τη συγκεκριμένη επαγγελματική ιδιότητα και το άτομο που τη φέρει χρησιμοποιούνται πολλοί διαφορετικοί όροι. Στο πλαίσιο του Προγράμματος Erasmus+, όπου εντάσσεται και η εκπόνηση αυτού του έργου, επιλέγονται οι όροι «Peer Support Work» και «Peer Support Worker» (PSW). Για την απόδοση στα ελληνικά δεν υπάρχει ακόμη κάποιος κοινά συμφωνημένος όρος. Στο πλαίσιο του Προγράμματος Erasmus+ επιλέγονται οι όροι «Εργασία Υποστήριξης από Ομοτίμους» και «Ειδικός υποστήριξης Ομοτίμων» (ΕΥΟ).

Ο ρόλος του ΕΥΟ είναι πλέον θεσμοθετημένος, ενσωματωμένος σε συστήματα ψυχικής υγείας και αποτελεί αμειβόμενη θέση εργασίας σε αρκετές χώρες της Ευρώπης και διεθνώς. Στην Ελλάδα, ωστόσο, δεν έχει αναπτυχθεί μέχρι σήμερα και δεν υπάρχει ένα δομημένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που να οδηγεί στην απόκτηση σχετικού τίτλου σπουδών και επαγγελματικής άδειας. Σε κανένα από τα εκπαιδευτικά επίπεδα μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν υπάρχει πρόβλεψη για τα άτομα που ενδιαφέρονται να γίνουν ΕΥΟ και η μόνη δυνατότητα για κάποιον ενδιαφερόμενο να λάβει σχετική εκπαίδευση είναι να παρακολουθήσει ειδικά προγράμματα στο εξωτερικό, όπως αυτά που προσφέρονται στα Recovery Colleges (Κολλέγια Ανάρρωσης). Επομένως, βρισκόμαστε σε ένα πολύ αρχικό στάδιο ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης σχετικά με αυτό το επάγγελμα και απαιτείται ακόμη συστηματική προσπάθεια και συνέργειες σε εθνικό επίπεδο μέχρι τη θεσμοθέτηση των ΕΥΟ και την εισαγωγή τους σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας.

Κατά την τρέχουσα περίοδο η συζήτηση για την εργασία υποστήριξης από ομοτίμους αναπτύσσεται ολοένα και περισσότερο και διευρύνεται μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών. Πρωταγωνιστικό ρόλο στη συζήτηση αυτή έχουν οργανισμοί και συλλογικότητες αυτοεκπροσώπησης χρηστών υπηρεσιών ψυχικής υγείας και συμμετέχει ένας αυξανόμενος αριθμός επαγγελματιών και οργανισμών. Είναι πολύ σημαντικό ότι η προώθηση των εργασιών για τη θεσμοθέτηση του ΕΥΟ υποστηρίζεται από την Ομοσπονδία Φορέων Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης και Ψυχικής Υγείας «ΑΡΓΩ», που αποτελεί ένα μεγάλο δίκτυο οργανισμών ψυχικής υγείας (Επιστημονικών Ν.Π.Ι.Δ. μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο των οποίων

λειτουργούν 273 κοινοτικές μονάδες) και είναι μέλος του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Mental Health Europe (M.H.E.). Μέχρι σήμερα στον διάλογο που αναπτύσσεται δεν υπάρχει θεσμική εκπροσώπηση των τριών αρμόδιων Υπουργείων, Υγείας, Παιδείας και Εργασίας. Μικρή ενημέρωση έχει δεχτεί το Υπουργείο Υγείας, ενώ δεν έχει γίνει κάποια προσέγγιση στα άλλα δύο υπουργεία.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο ρόλος του ΕΥΟ συνδέεται άρρηκτα με την εφαρμογή του μοντέλου recovery και επομένως δεν μπορεί να αναπτυχθεί μέσα σε συστήματα ψυχικής υγείας που δεν έχουν ενσωματώσει αυτό το μοντέλο στη λειτουργία τους, οι οργανισμοί που διαπνέονται από τα φιλοσοφία της ανάρρωσης στη χώρα μας φαίνεται να είναι πιο έτοιμοι να κατανοήσουν τη σημασία της θεσμοθέτησης του ΕΥΟ και να διευκολύνουν την ενσωμάτωσή του στο σύστημα ψυχικής υγείας. Δυστυχώς η πλειονότητα των οργανισμών στην Ελλάδα, δημόσιων (Ν.Π.Δ.Δ.) ή ιδιωτικών (Ν.Π.Ι.Δ.), δεν έχουν υιοθετήσει ακόμη μια προσέγγιση πλήρως προσανατολισμένη στην ανάρρωση. Ωστόσο κάποιοι οργανισμοί εργάζονται με αυτόν τον προσανατολισμό και ενδιαφέρονται σταθερά για την πρόοδο αυτού του θέματος.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα έρευνας μικρής κλίμακας που υλοποιήθηκε το 2020 από την ΕΚΨ Π. Σακελλαρόπουλος, στη χώρα μας παρατηρείται ένα διαρκώς αυξανόμενο ενδιαφέρον για την ομοτίμη εργασία και αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο από τα ενδιαφερόμενα μέρη ότι: α. η εργασία από ομοτίμους αποτελεί καλή πρακτική που συνδέεται στενά με το μοντέλο recovery και β. για μια ολοκληρωμένη παροχή υπηρεσιών προσανατολισμένων στην ανάρρωση είναι απαραίτητο να αναπτυχθεί συστηματικά η επαγγελματική ιδιότητα του ΕΥΟ.

A.1. Πρωτοβουλίες που προάγουν την εργασία υποστήριξης από ομοτίμους στην Ελλάδα

Μια σειρά πρωτοβουλιών στην Ελλάδα κατά τα τελευταία χρόνια αναδεικνύουν το διαρκώς αυξανόμενο ενδιαφέρον για την ανάρρωση και την εργασία υποστήριξης από ομοτίμους. Σταδιακά φαίνεται να διαμορφώνεται ένα υποστηρικτικό πλαίσιο στην προοδευτική ανάπτυξη της ειδικότητας του ΕΥΟ.

Μεταξύ αυτών των πρωτοβουλιών το μοναδικό παράδειγμα συστηματικής εκπαίδευσης και απασχόλησης ομοτίμων στην υποστήριξη και θεραπεία άλλων ατόμων προέρχεται από τον χώρο των εξαρτήσεων. Το Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΘΕΑ) αξιοποιεί αποφοίτους των προγραμμάτων του ενσωματώνοντάς τους στις θεραπευτικές ομάδες μέσα από συγκεκριμένη διαδικασία πιστοποίησης. Σε συνεργασία με το Διεθνές Συμβούλιο Ενιαίας Πιστοποίησης IC&RC (International Certification & Reciprocity Consortium) έχει συστήσει Επιστημονική Επιτροπή Πιστοποίησης Συμβούλων Τοξικοεξάρτησης και Συμβούλων Πρόληψης, η οποία εξετάζει αιτήσεις και παρέχει πιστοποίηση σε επαγγελματίες που ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα, στην Κύπρο, στη Μάλτα και στη Βουλγαρία, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα και τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες κάθε χώρας.

Επίσης, το Τμήμα Ψυχολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Α.Π.Θ.) σε συνεργασία με τον Ελληνικό Οργανισμό κατά των Ναρκωτικών (Ο.ΚΑ.ΝΑ.) εφαρμόζει το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας, το οποίο, μεταξύ άλλων δραστηριοτήτων, εκπαιδεύει

και ευαισθητοποιεί πρώην χρήστες ουσιών και τοπικές κοινωνίες σε θέματα και πρακτικές αυτοβοήθειας (Θεσσαλονίκη, Χανιά, Λάρισα). Τα Προγράμματα Προαγωγής Αυτοβοήθειας του Α.Π.Θ. αποτελούν τη μόνη κρατική πρόταση που τοποθετεί την ιδέα της αυτοβοήθειας στο επίκεντρο της μεθοδολογίας παρέμβασης για την αντιμετώπιση και πρόληψη προβλημάτων εθισμού και άλλων ψυχοκοινωνικών διαταραχών και προβλημάτων υγείας.

Σε έναν άλλο τομέα, αυτόν της διαχείρισης του καρκίνου, δραστηριοποιούνται σύλλογοι επιζώντων από καρκίνο του μαστού, όπως ο σύλλογος «Άλμα Ζωής», οι οποίοι κατά τα τελευταία χρόνια έχουν εδραιώσει έναν ρόλο υποστήριξης ομοτίμων σε εθελοντική βάση. Συγκεκριμένα, εφαρμόζουν το Πρόγραμμα «Reach to Recovery», που βασίζεται στην εθελοντική ψυχολογική υποστήριξη από ομοτίμους στα αντικαρκινικά νοσοκομεία σε άτομα που έχουν πρόσφατα υποβληθεί σε μαστεκτομή.

Στον τομέα της ψυχικής υγείας έχουν αναπτυχθεί συστηματικές δράσεις που στοχεύουν σε συγκεκριμένες διαστάσεις της ανάρρωσης, προκειμένου το άτομο να οικοδομήσει μια νέα ζωή σύμφωνα με τους προσωπικούς του στόχους. Οι δράσεις αυτές επικεντρώνονται στην ενδυνάμωση και προάγουν την αυτοδιάθεση, την αυτοδιαχείριση, την αυτοβοήθεια, την αυτοεκπροσώπηση και την αυτοσυνηγορία.

Σε αυτό το πλαίσιο η Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.) υλοποίησε στα έτη 2011–2014 ένα έργο με τίτλο «Ενδυνάμωση Συλλογικής Έκφρασης και Συνηγορίας για Άτομα με Ψυχική Αναπηρία». Το έργο περιελάμβανε τη διοργάνωση δράσεων σε περισσότερες από 20 πόλεις πανελλαδικά, με σκοπό α. την ενημέρωση των χρηστών υπηρεσιών για τους τρόπους οργάνωσης και υπεράσπισης των δικαιωμάτων τους β. την εκπαίδευσή τους σε στόχους όπως η ενδυνάμωση, η υπεράσπιση των δικαιωμάτων, η υποστήριξη στην οργάνωση συλλογικοτήτων και γ. την εκπαίδευση εκπαιδευτών στα αντίστοιχα θέματα. Η πρωτοβουλία αυτή εντάσσεται στις ευρύτερες ενέργειες της Ε.Σ.Α.μεΑ. για τη συστηματική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των χρηστών υπηρεσιών στο πλαίσιο της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία - Convention on the Rights of Persons with Disabilities [CRPD]).

Επίσης, από το 2017 διεξάγεται ετησίως μια τριήμερη πανελλήνια συνάντηση για την προώθηση της ενδυνάμωσης, της υποστήριξης από ομοτίμους και της αυτοοργάνωσης. Πρόκειται για το «Σεμινάριο Ενδυνάμωσης», που διοργανώνεται από το Σωματείο χρηστών υπηρεσιών «Αυτοεκπροσώπηση» και υποστηρίζεται από την ΕΚΨ Π. Σακελλαρόπουλος. Αποτελέσματα των συναντήσεων αυτών έχουν κοινοποιηθεί στη Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας του Υπουργείου Υγείας. Περαιτέρω, έχουν αναπτυχθεί αξιολογες πρωτοβουλίες/ εκστρατείες και από άλλους φορείς για την καταπολέμηση του στίγματος, την αυτοοργάνωση, τη δημιουργία Ενώσεων χρηστών υπηρεσιών ψυχικής υγείας και Ομοσπονδιών οικογενειών και συγγενών, καθώς και την ανάδειξη εκπροσώπων στο διεθνές Δίκτυο Hearing Voices.

Ορισμένοι οργανισμοί, αναγνωρίζοντας τη σημασία της αυτοβοήθειας και της υποστήριξης από ομοτίμους, έχουν αξιοποιήσει ομοτίμους ως μέντορες και εκπαιδευτές για την ένταξη και προσαρμογή των χρηστών των υπηρεσιών τους σε διάφορα κοινωνικά και εργασιακά πλαίσια. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων η υποστήριξη προσφέρεται στη βάση της αλληλεγγύης και όχι ως αμειβόμενη εργασία, υπάρχουν, ωστόσο, περιπτώσεις όπου η καθοδήγηση από

μοιτίμους αποτελεί μέρος της αμειβόμενης θέσης τους. Παράδειγμα εφαρμογής αυτού του μοντέλου είναι οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.).

Οι παραπάνω δράσεις έχουν κυρίως αποσπασματικό χαρακτήρα και δεν έχουν μεγάλο αντίκτυπο στη συστηματική ανάπτυξη του ρόλου του ΕΥΟ. Μια σειρά εμποδίων, ελλείψεων και δυσλειτουργιών, όπως οι αποσπασματικές πολιτικές ψυχικής υγείας, οι προκαταλήψεις και αντιστάσεις απέναντι στις δυνατότητες των ατόμων με δυσκολίες ψυχικής υγείας, η επιφυλακτικότητα για την αποτελεσματικότητα του μοντέλου recovery και η απροθυμία εγκατάλειψης της παραδοσιακής σχέσης μεταξύ του χρήστη μιας υπηρεσίας ψυχικής υγείας και του επαγγελματία και υιοθέτησης ενός συνεργατικού μοντέλου κοινής λήψης αποφάσεων, αποτελούν εμπόδια στην αναγνώριση του ρόλου του ΕΥΟ και στη συντονισμένη προσπάθεια θεσμοθέτησής του. Αναφορικά με τους χρήστες των υπηρεσιών, οι δυσκολίες πρόσβασης στην εκπαίδευση σε συνδυασμό με την ανεπαρκή πληροφόρηση για τις υπάρχουσες εκπαιδευτικές δυνατότητες καθώς και οι ευρύτερες κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα ενδυνάμωσης και ουσιαστικής συμπερίληψής τους στο σύστημα ψυχικής υγείας.

Σε αυτές τις συνθήκες αποτελεί πρόκληση και μοναδική προοπτική η σύνδεση όλων των αποσπασματικών προσπαθειών, ώστε να διαμορφωθεί μια κοινή, συστηματική, θεσμική προσπάθεια για την ανάπτυξη του ΕΥΟ. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και το παράδειγμα της ΕΚΨ Π. Σακελλαρόπουλος, που συμμετέχει στο πρόγραμμα Erasmus+ “European Profile for Peer Support Workers” (2019-2021). Μέσα από την εμπειρία αυτού του ευρωπαϊκού προγράμματος και την αλληλεπίδραση με εταίρους φορείς από την Ολλανδία, Νορβηγία, Γερμανία και Πολωνία, η ΕΚΨ Π. Σακελλαρόπουλος επιδιώκει να αξιοποιήσει τα έργα του προγράμματος στην προσπάθεια θεσμοθέτησης του ΕΥΟ στην Ελλάδα, μοιραζόμενη τα αποτελέσματά του με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη: παρόχους υπηρεσιών, οργανώσεις χρηστών υπηρεσιών και άλλες συλλογικότητες, σχετιζόμενα υπουργεία. Η θεσμοθέτηση του ΕΥΟ αποτελεί στόχευση της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης στην Ελλάδα και η συμμετοχή στο συγκεκριμένου πρόγραμμα εκτιμάται ότι θα συμβάλει στην ενσωμάτωση αυτού του επαγγελματικού ρόλου στις υπηρεσίες ψυχικής υγείας.

Στο πλαίσιο του παραπάνω προγράμματος η ΕΚΨ Π. Σακελλαρόπουλος ανέλαβε την υλοποίηση δύο συνεδρίων μέσα στο 2021, που συνέβαλαν α. στην δημοσιοποίηση των έργων του προγράμματος, β. στην ενημέρωση για την εξέλιξη του ρόλου του ΕΥΟ στον ευρωπαϊκό χώρο και ειδικότερα για τα καθήκοντά του, τα κριτήρια εισαγωγής και το πλαίσιο ενσωμάτωσής του μέσα σε έναν οργανισμό και επίσης γ. στην εξοικείωση των συμμετεχόντων ενδιαφερόμενων μερών με την προοπτική εισαγωγής των ΕΥΟ στην Ελλάδα. Πρόκειται για δύο εκδηλώσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης μεγάλης κλίμακας, καθώς η συμμετοχή απαρτιμεί περισσότερα από 200 άτομα προερχόμενα από περισσότερους από 60 οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στον ελλαδικό χώρο.

Ειδικότερα στο δεύτερο συνέδριο με τον τίτλο «Συνδιαμορφώνοντας ένα νέο μοντέλο παροχής υπηρεσιών ψυχικής υγείας στην Ελλάδα: από την προσωπική εμπειρία στη θεσμική και ουσιαστική συμπερίληψη» δόθηκε η δυνατότητα στους εκπροσώπους φορέων να κάνουν τοποθετήσεις για το παρόν και τις προοπτικές του ρόλου του ΕΥΟ στη χώρα μας και

αναπτύχθηκε ο πρώτος θεσμικός διάλογος σε πανελλαδικό επίπεδο σχετικά με αυτό το θέμα. Ενδεικτικά στη συζήτηση συμμετείχαν εκπρόσωποι από την Πανελλήνια Ομοσπονδία Κοι.Σ.Π.Ε., την Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Οργανώσεων για την Ψυχική Υγεία (Π.Ο.Σ.Ο.Ψ.Υ.), την Ομοσπονδία Φορέων Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης και Ψυχικής Υγείας «ΑΡΓΩ», τα Σωματεία χρηστών υπηρεσιών ψυχικής υγείας «Αυτοεκπροσώπηση», «Αναγέννηση» και «Ακούγοντας φωνές», το Παρατηρητήριο για τα Δικαιώματα στο χώρο της Ψυχικής Υγείας, το Κέντρο Κοινωνικού Διαλόγου της Πανελλαδικής Ένωσης για την Ψυχοκοινωνική Αποκατάσταση και την Επαγγελματική Επανάταξη (Π.Ε.Ψ.Α.Ε.Ε.), το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (Δ.Π.Θ.).

Η δημοσιοποίηση των έργων του προγράμματος Erasmus+ και οι προοπτικές που ανοίχτηκαν μέσα από αυτό οδήγησαν σε νέες συνεργασίες, που θα συνεχιστούν και στο 2022. Ενδεικτικά αναφέρεται η συνεργασία της ΕΚΨ Π. Σακελλαρόπουλος με το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Δ.Π.Θ., όπου πραγματοποιήθηκε ειδική εκπαιδευτική συνάντηση με μελλοντικούς κοινωνικούς λειτουργούς με θέμα την εργασία υποστήριξης από ομοτίμους (12^{ος} 2021). Έχει προηγηθεί μέσα στο 2021 αντίστοιχη εκπαιδευτική συνάντηση/μάθημα σε φοιτητές του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Κοινωνική Ψυχιατρική» του Τμήματος Ιατρικής του Δ.Π.Θ.

Ευρύτερα, στο πλαίσιο ευαισθητοποίησης της επιστημονικής κοινότητας, η ΕΚΨ Π. Σακελλαρόπουλος συμμετείχε στο 29ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής (2021) με εργασία με τίτλο: «Ο Ρόλος του Ειδικού Υποστήριξης Ομοτίμων (Peer Support Worker) στην ψυχοκοινωνική φροντίδα. Τι ισχύει στη σημερινή ελληνική πραγματικότητα;».

B. Τα επόμενα βήματα προς τη θεσμοθέτηση των Ειδικών Υποστήριξης Ομοτίμων

Σε συνέχεια των δύο συνεδρίων που υλοποιήθηκαν στο 2021 έχει αποφασιστεί η υλοποίηση μιας επιστημονικής συνάντησης φορέων σε πανελλαδικό επίπεδο (2022) με στόχο την οργάνωση των επόμενων σταδίων στη θεσμοθέτηση του ΕΥΟ. Τη διοργάνωση έχει αναλάβει η ΕΚΨ Π. Σακελλαρόπουλος και τα αποτελέσματα των εργασιών θα κοινοποιηθούν σε όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των Υπουργείων Υγείας, Παιδείας και Εργασίας. Σχεδιάζεται η ενημέρωση ειδικών τμημάτων/ διευθύνσεων των τριών υπουργείων, ώστε α. να έχουν μια γενική ιδέα για την εργασία υποστήριξης ομοτίμων και τον ρόλο που αναμένεται να διαδραματίζει κάθε υπουργείο στη θεσμοθέτηση του ΕΥΟ και επίσης β. να εκπροσωπηθούν στη συνάντηση και στον διάλογο που αναπτύσσεται. Στα θέματα της επιστημονικής συνάντησης εντάσσεται επίσης η αξιοποίηση των έργων του προγράμματος Erasmus+.

Στο πλαίσιο της παραπάνω συνάντησης, καθώς και σε επόμενες συναντήσεις που θα οριστούν μέσα στο 2022, αλλά και ευρύτερα στο πλαίσιο των ήδη διαμορφωμένων συνεργασιών μέσα στο δίκτυο ψυχικής υγείας, αποτελεί πρωταρχικό στόχο η ενημέρωση όλων των ενδιαφερόμενων μερών και η αναγνώριση εκ μέρους τους ότι αυτή η πρωτοβουλία είναι μείζονος σημασίας για ένα σύγχρονο και ολοκληρωμένο μοντέλο υπηρεσιών ψυχικής υγείας. Σε αυτήν την προσπάθεια θα συμβάλει η ευρύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση για το μοντέλο recovery και την εργασία υποστήριξης από ομοτίμους μέσα από εκδηλώσεις, επιστημονικές συναντήσεις, δημοσιεύσεις και ενημερώσεις σε ειδικές ομάδες πληθυσμού

(οργανώσεις χρηστών υπηρεσιών, επαγγελματίες ψυχικής υγείας, φοιτητές, εκπαιδευτικοί οργανισμοί κ.ά.).

Η ευαισθητοποίηση επίσης θα συμβάλει στη μείωση των αντιστάσεων και προκαταλήψεων για το μοντέλο recovery και ειδικότερα για τον ρόλο των ΕΥΟ. Ζητήματα όπως τι είναι και τι δεν είναι ο ΕΥΟ, αν ο ρόλος του είναι βοηθητικός ή ουσιαστικός, αν προωθείται ως φτηνό εργατικό δυναμικό και αν μπορεί να ανταπεξέλθει στην πίεση της εργασίας είναι κάποια από τα θέματα που αναπαράγονται από τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Πρωταρχική επιδίωξη είναι να υποστηριχθούν και να κινητοποιηθούν οι χρήστες υπηρεσιών, οι οργανώσεις τους και άλλοι οργανισμοί που αναλαμβάνουν δράσεις ενδυνάμωσης και συνηγορίας, ώστε α. να αποκτήσουν έναν πιο ενεργό ρόλο στην προσπάθεια εφαρμογής του μοντέλου recovery και β. να αναπτύξουν πρωτοβουλίες στο πλαίσιο του μοντέλου recovery και της υποστήριξης από ομοτίμους. Η ανάληψη πρωτοβουλιών από τους χρήστες υπηρεσιών αποτελεί μια καλή πρακτική ενδυνάμωσης, συμβάλλει στην ετοιμότητά τους για το επόμενο βήμα, που για κάποιους μπορεί να είναι ο ρόλος του ΕΥΟ, και δίνει απαντήσεις στην επιφυλακτικότητα και στις αντιστάσεις για τις δυνατότητές τους.

Επίσης στα επόμενα βήματα εντάσσεται η δημιουργία ενός δικτύου σε εθνικό επίπεδο που θα υποστηρίξει αυτήν την πρωτοβουλία με σταθερότητα και συστηματικότητα ασκώντας πίεση στους αρμόδιους κρατικούς φορείς. Σε αυτό το δίκτυο θα συμμετέχουν εκπρόσωποι από διάφορους τομείς (υπηρεσίες ψυχικής υγείας, υπηρεσίες υγείας και κοινωνικές υπηρεσίες, πανεπιστημιακοί φορείς, τοπική αυτοδιοίκηση και περιφερειακές ενότητες, οργανώσεις χρηστών υπηρεσιών και οικογενειών, ομοσπονδίες και συλλογικά όργανα).

Περαιτέρω, επιδιώκεται η ενίσχυση των συνεργασιών με ευρωπαϊκούς φορείς, που διαθέτουν τεχνογνωσία και εμπειρία στην εργασία υποστήριξης ομοτίμων και μπορούν να στηρίξουν την ελληνική πρωτοβουλία. Τα αποτελέσματα από πιλοτικά προγράμματα και καλές πρακτικές σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεν αποτελούν μόνο παραδείγματα εφαρμογών, αλλά ενισχύουν την τεκμηρίωση προς τα αρμόδια υπουργεία για την αναγκαιότητα θεσμοθέτησης των ΕΥΟ και τα οφέλη ενσωμάτωσής τους στους οργανισμούς.

Η θεσμική συνεργασία με τα αρμόδια υπουργεία αποτελεί απώτερο στόχο, που απαιτεί συστηματική προσπάθεια και σταθερά βήματα. Η Ομοσπονδία Φορέων Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης και Ψυχικής Υγείας «ΑΡΓΩ», που διατηρεί μια μακροχρόνια σχέση συνεργασίας με τη Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας του Υπουργείου Υγείας, μπορεί να αποτελέσει τον κύριο συνομιλητή με το Υπουργείο. Η πρόσβαση στο υπουργείο υγείας και η διεκδίκηση της εισαγωγής και ενσωμάτωσης των ΕΥΟ στο σύστημα ψυχικής υγείας ίσως συναντά τις λιγότερες δυσκολίες αναφορικά με τα άλλα δύο υπουργεία, καθώς είναι το πιο προσβάσιμο υπουργείο για τους φορείς ψυχικής υγείας.

Ωστόσο, εκτιμάται ότι μέσα από τη δικτύωση σε εθνικό επίπεδο φορέων από διαφορετικούς τομείς, που υποστηρίζουν τη θεσμοθέτηση του ΕΥΟ, θα προωθηθεί και η συνεργασία με τα άλλα δύο υπουργεία. Σε αυτό το πλαίσιο ενισχύεται η συνεργασία με πανεπιστημιακά ιδρύματα της χώρας, που διατηρούν έναν κομβικό ρόλο, όχι μόνο λόγω της επιρροής τους στην επιστημονική κοινότητα και ευρύτερα στην κοινωνία, αλλά επειδή εκπαιδεύουν μελλοντικούς

επαγγελματίες ψυχικής υγείας και επίσης μπορούν να αναπτύξουν προγράμματος εκπαίδευσης και πιστοποίησης ΕΥΟ.

Με αφετηρία τη συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας και την εκτίμηση ότι μέσω συστηματικής ενημέρωσης, δικτύωσης και συνεργειών θα προσεγγιστούν αποτελεσματικά και τα άλλα υπουργεία, επιδιώκεται η υπογραφή ενός συμφώνου συνεργασίας με αρμόδιους φορείς των τριών υπουργείων, ώστε να δημιουργηθεί μια διεπιστημονική ομάδα εργασίας με την εκπροσώπηση όλων των ενδιαφερόμενων μερών για τη σταδιακή θεσμοθέτηση των ΕΥΟ.

Η οργάνωση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος που θα οδηγήσει στην πιστοποίηση των ΕΥΟ αποτελεί τον επόμενο στόχο. Οι εκπαιδευτικές εμπειρίες από ευρωπαϊκά παραδείγματα και η εργασία που έχει παραχθεί από το Erasmus+ μπορούν να συμβάλουν στον σχεδιασμό και στην υλοποίησή του. Παράλληλα θα πρέπει να αναζητηθεί ένας αποτελεσματικός τρόπος για την επαγγελματική κατοχύρωση του ΕΥΟ και των εργασιακών δικαιωμάτων του. Αυτή η διαδικασία αποτελεί ίσως τη μεγαλύτερη πρόκληση και το δυσκολότερο μέρος της συνολικής προσπάθειας, όπως έχει διαπιστωθεί και από αντίστοιχες εμπειρίες άλλων χωρών.

Συνοπτικά τα επόμενα βήματα στοχεύουν:

- στην ενδυνάμωση των χρηστών υπηρεσιών και στην ουσιαστική συμπερίληψή τους, ώστε να έχουν έναν ενεργό ρόλο στην αναγνώριση του ρόλου του ΕΥΟ
- στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε διάφορα επίπεδα και ομάδες - στόχο
- στη δικτύωση και σε συνέργειες σε εθνικό επίπεδο.

B.1. Εκπαίδευση και Πιστοποίηση των Ειδικών Υποστήριξης Ομοτίμων στην Ελλάδα

Ο ρόλος του ΕΥΟ είναι σύνθετος και πολυεπίπεδος. Με αφετηρία την προσωπική του εμπειρία μπορεί να υποστηρίζει άλλα άτομα στη δική τους διαδικασία ανάρρωσης παρέχοντας εξατομικευμένες υπηρεσίες, να έχει έναν συντονιστικό ρόλο μέσα στον οργανισμό απασχόλησής του και να οργανώνει δραστηριότητες και προγράμματα, να συμμετέχει στη λήψη επιτελικών αποφάσεων και στις πολιτικές του οργανισμού, να αλληλεπιδρά με την κοινότητα και να συμβάλλει στην καταπολέμηση του στίγματος και στη δημιουργία κοινωνικών ευκαιριών. Η εργασία του απαιτεί ομαδικότητα και συνεργασίες, σεβασμό, και αποδοχή. Όλες οι παραπάνω παράμετροι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στον σχεδιασμό ενός εκπαιδευτικού προγράμματος σπουδών για τη δημιουργία ΕΥΟ και να αξιοποιείται αποτελεσματικά η βιωματική γνώση στο περιεχόμενο της εκπαίδευσης.

Στην Ελλάδα δεν υπάρχει ένα δομημένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που να οδηγεί στην απόκτηση σχετικού τίτλου σπουδών και κατόπιν επαγγελματικής άδειας. Στην προηγούμενη ενότητα παρουσιάστηκαν τα βήματα που σχεδιάζονται για την ανάπτυξη του ρόλου του ΕΥΟ, ωστόσο, απέχουν ακόμη αρκετά από τη συστηματική εκπαίδευση και πιστοποίηση των πρώτων ΕΥΟ στη χώρα μας.

Η ευρωπαϊκή εμπειρία στην εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων μπορεί να συμβάλει στην προσπάθεια οργάνωσης ενός αντίστοιχου εγχειρήματος στη χώρα μας στα επίπεδα πιστοποίησης 4 και 5 του EQF. Στη διαμόρφωση του τελικού προγράμματος σπουδών και των

αναμενόμενων εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων εκτιμάται ότι θα συμβάλουν και τα παραγόμενα έργα του προγράμματος Erasmus+. Σε προηγούμενα έργα περιγράφονται αναλυτικά τα καθήκοντα ενός ΕΥΟ, οι τομείς εργασιών του, οι συγκεκριμένες επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητες που πρέπει να έχει κατακτήσει, προκειμένου να ασκεί αποτελεσματικά τα καθήκοντά του.

B.1.2. Προτεινόμενο Πρόγραμμα Σπουδών

- **Περιεχόμενο Προγράμματος**

Αντιστοίχως προς τις απαιτούμενες γνώσεις/ δεξιότητες και τα αναμενόμενα εκπαιδευτικά αποτελέσματα που περιγράφονται σε προηγούμενα έργα του προγράμματος, ένα ενδεικτικό περιεχόμενο εκπαίδευσης που προτείνεται για τα επίπεδα EQF 4 και 5 μπορεί να περιλαμβάνει τα εξής:

Στο πεδίο της θεωρητικής κατάρτισης: συστημικές προσεγγίσεις· διαχείριση γεγονότων ζωής· λειτουργία και δυναμική των ομάδων· μοντέλο recovery και εφαρμογές του· συνεργατικό μοντέλο λήψης αποφάσεων· ενδυνάμωση κ.ά.

Στο πεδίο της πρακτικής άσκησης: τεχνικές επικοινωνίας και ενεργητική ακρόαση· προαγωγή της φιλοσοφίας και της γλώσσας του μοντέλου recovery· προσέγγιση των ατόμων που απευθύνονται στις υπηρεσίες ψυχικής υγείας με αισιοδοξία, διάθεση κινητοποίησης και μετάδοσης ελπίδας· διαχείριση ορίων στη θεραπευτική σχέση και επαγγελματισμός· μεθοδική εργασία και αναστοχασμός· ομαδικότητα και συνεργατικότητα· αμοιβαία υποστήριξη συναδέλφων, εποπτεία κ.ά.

Σε πεδία συναφή με το αντικείμενο εργασίας: γνώση των κινημάτων των χρηστών/ πρώην χρηστών υπηρεσιών ψυχικής υγείας και της δικτύωσής τους· γνώση των κοινωνικών δικτύων και χαρτογράφησή τους· πρόσβαση σε κοινοτικές πηγές υποστήριξης· εξοικείωση με το θεσμικό πλαίσιο και τη νομοθεσία σχετικά με την παροχή φροντίδας· κατανόηση της διεπιστημονικότητας και των κανόνων εργασίας σε ομάδα· αναγνώριση της αξίας της προσωπικής ιστορίας και αφήγησης του ατόμου· ενσυναίσθηση κ.ά.

Ειδικότερα στο επίπεδο πιστοποίησης 5 παρέχονται γνώσεις και δεξιότητες και στα παρακάτω πεδία: Αναγνώριση, ανάλυση και διαχείριση προβλημάτων και σύνθετων καταστάσεων· παρεχόμενες υπηρεσίες ενός οργανισμού με προσανατολισμό την ανάρρωση· στρατηγική, σχέδιο δράσης και λήψη αποφάσεων στο πλαίσιο του οργανισμού· τεχνικές ευαισθητοποίησης της κοινότητας, διαχείριση του στίγματος και των προκαταλήψεων, προαγωγή της ψυχικής υγείας και της ποιότητας ζωής κ.ά.

- **Φορείς εκπαίδευσης/ πιστοποίησης και προαπαιτούμενα φοίτησης**

α. Για την εξειδίκευση επιπέδου 4:

Χορηγείται πιστοποίηση από φορείς αυτού του επιπέδου όπως είναι ενδεικτικά:

- τα Κ.Δ.Β.Μ.
- τα Κ.Ε.Δ.Ι.Β.Ι.Μ. Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων της χώρας

Σε αυτό το επίπεδο οι προτεινόμενοι φορείς προέρχονται από τους φορείς μη τυπικής εκπαίδευσης ενηλίκων.

Προαπαιτούμενα φοίτησης είναι τα εξής:

- η συμπλήρωση του 18^{ου} έτους της ηλικίας
- εμπειρία ψυχικής διαταραχής
- απολυτήριο Γυμνάσιου ή Λυκείου της Ελλάδας ή χώρας του εξωτερικού, επίσημα αναγνωρισμένο από το ελληνικό κράτος.

β. Για την εξειδίκευση επιπέδου 5:

Χορηγείται πιστοποίηση από φορείς αυτού του επιπέδου όπως είναι ενδεικτικά:

- τα Ι.Ε.Κ.
- η μετα-λυκειακή τάξη μαθητείας των ΕΠΑ.Λ.
- τα Κ.Δ.Β.Μ.
- τα Κ.Ε.Δ.Ι.Β.Ι.Μ. Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων της χώρας

Σε αυτό το επίπεδο οι προτεινόμενοι φορείς προέρχονται και από την τυπική και από τη μη τυπική εκπαίδευση ενηλίκων.

Προαπαιτούμενα φοίτησης είναι τα εξής:

- η συμπλήρωση του 18^{ου} έτους της ηλικίας
- εμπειρία ψυχικής διαταραχής
- απολυτήριο Γυμνάσιου ή Λυκείου ή Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της Ελλάδας ή χώρας του εξωτερικού, επίσημα αναγνωρισμένο από το ελληνικό κράτος.

• Διάρθρωση Προγράμματος Σπουδών

Για τα δύο επίπεδα εξειδίκευσης 4 και 5 προτείνονται 2 κύκλοι σπουδών (Α και Β) συνολικής διάρκειας 2 ετών. Αναλυτικά:

– Θεωρητική εκπαίδευση

Παρέχεται και στους δυο κύκλους σπουδών Α και Β με συχνότητα 2 φορές/εβδομάδα και 5 ώρες/ημέρα (και για τα δύο επίπεδα 4 και 5). Τα γνωστικά πεδία θα διαφοροποιούνται ώστε να παρέχονται στους σπουδαστές οι απαραίτητες γνώσεις και τα προσόντα, ανάλογα με το προτεινόμενο περιεχόμενο σπουδών που περιγράφεται πιο πάνω (βλ. Β. 1.2.)

– Πρακτική Άσκηση

Η πρακτική άσκηση που παρέχεται από κάθε προτεινόμενο φορέα πιστοποίησης διαφοροποιείται. Για παράδειγμα, στα ΙΕΚ δίδεται μεγάλη έμφαση στην πρακτική άσκηση κατά το δεύτερο έτος σπουδών.

Η πρότασή μας αναφορικά με τη διάρκεια και τη συχνότητα της πρακτικής άσκησης των σπουδαστών είναι να παρέχεται κατά τον Β κύκλο σπουδών, σε συνεργασία με οργανισμούς παροχής υπηρεσιών ψυχικής υγείας.

Στο επίπεδο 4 με συχνότητα 2 φορές/εβδομάδα, 5 ώρες/ημέρα.

Στο επίπεδο 5 με συχνότητα 3 φορές/εβδομάδα, 5 ώρες/ημέρα με πρόβλεψη εκπόνησης πρακτικής άσκησης και σε πιο εξειδικευμένα αντικείμενα.

– **Εποπτεία**

Κατά την εκπόνηση της πρακτικής άσκησης απαιτείται στήριξη των σπουδαστών με εποπτεία συνολικής διάρκειας 4 ωρών/ εβδομάδα (B κύκλος επιπέδων 4 και 5).

Η Ελλάδα βρίσκεται σε ένα αρχικό στάδιο στην ανάπτυξη του ρόλου του Ειδικού Υποστήριξης Ομοτίμων και σε ένα ακόμη πιο αρχικό στάδιο στην εκπαίδευση και πιστοποίησή του, στην εισαγωγή του στις υπηρεσίες ψυχικής υγείας, στη θεσμική κατοχύρωση του επαγγέλματός του. Ωστόσο, στα τελευταία δύο χρόνια έχουν γίνει κάποια βήματα και οι πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη της εργασίας υποστήριξης από ομοτίμους έχουν αποκτήσει δυναμική και υποστηρικτές μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών. Η τεχνογνωσία και οι εμπειρίες άλλων ευρωπαϊκών χωρών, που αποτυπώνονται και στα αποτελέσματα του προγράμματος Erasmus+ «European profile for Peer Support Workers», καθώς και η κινητοποίηση και ανάληψη πρωτοβουλιών από οργανώσεις χρηστών υπηρεσιών και άλλους φορείς που ενσωματώνουν το μοντέλο recovery στην εργασία τους, εκτιμάται ότι θα συμβάλουν ουσιαστικά προς την αναγνώριση και θεσμοθέτηση του Ειδικού Υποστήριξης Ομοτίμων.